

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ	
1.	Датум и орган који је именовao комисију 22. јун 2018. године, Наставно веће Филозофског факултета, Универзитета у Новом Саду
2.	Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: Проф. др Марија Зотовић, редовни професор, Одсек за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, изабрана у звање: 26.9.2013., ужа научна област: Психологија, председник Комисије Проф. др Вишња Ђорђић, редовни професор, Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Новом Саду, изабрана у звање: 16.12.2015., ужа научна област: Основне научне дисциплине у спорту и физичком васпитању, члан Комисије Проф. др Јелица Петровић, ванредни професор, Одсек за психологију, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, изабрана у звање: 3.6.2016., ужа научна област: Психологија, члан Комисије (ментор)
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ	
1.	Име, име једног родитеља, презиме: Јована, Ђурађ, Трбојевић
2.	Датум рођења, општина, држава: 14.10.1988. Нови Сад, Република Србија
3.	Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет, Одсек за психологију, Универзитет у Новом Саду, мастер студије психологије, стечено звање Мастер психолог
4.	Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2012. година, Психологија
5.	Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:
6.	Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
Социо–психолошки предиктори одустајања од спорта у адолесценцији	

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација састоји се од 14 поглавља, списка коришћене литературе и прилога. Рад има 209 страна (без насловне стране и кључне документацијске информације) и садржи уводни, теоријски и емпиријски део. Теоријски део састоји се од 8 поглавља, а емпиријски део од 6 поглавља (укључујући дискусију и завршна разматрања).

Теоријски део састоји се од укупно 95 страна. Прво поглавље теоријског дела представља увод у тему дисертације и истиче значај разумевања процеса одустајања од спорта у адолесценцији за једно друштво, појединца и сам спорт. Друго поглавље односи се на значај спорта у савременом друштвеном систему, уз осврт на међусобни однос спорта и друштва. Посебно је објашњен однос спорта и културе, политике, економског система и спорта као васпитне функције друштва. Поглавље се састоји од 7 страна, уз графичке приказе деловања различитих друштвених инстанци на развој спорта. Треће поглавље има 23 стране у којем се дефинише дечји и омладински спорт, његов положај у друштву и спорту, као и сам процес уласка у спорт. Представљен је развојни модел учествовања у спорту, а затим и значај дечјег и омладинског спорта у развоју адолесцента, пре свега на развој идентитета (уз осврт на Ериксонovu теорију идентитета, Теорију социјалног идентитета), социо-емоционални развој (уз осврт на Модел селекције, оптимизације и компензације), као и когнитивни развој (уз осврт на хипотезу кисеоника, стимулације неуротрансмitera и регулације протеина БДНФ). У оквиру 4 поглавља посебно је описан значај спорта за реализовање развојних задатака у адолесценцији попут формирања идентитета (као и социјалног идентитета), развој саморегулације, стратегија разрешавања конфликта, селф-шеме, физичког селфа и интерперсоналних односа. Поред позитивног деловања спорта на развој адолесцента, истакнут је начин на који спорт може негативно да делује на развој адолесцента/спортисте (нпр. синдром претренираности, поремећаји исхране, негативна слика о себи, итд.). У четвртном поглављу детаљно се разматра питање мотивације за бављење спортом код деце и младих. Представљена су прва истраживања у овој области, затим разматрање социјалних мотива, мотива постигнућа и мотива за кретање, као и Снајдеров модел учешћа у дечјем и омладинском спорту. Посебно су обрађене значајне мотивационе теорије: Хартерова теорија мотивације за компетентношћу, Бандурина теорија самоефикасности, Психодинамско сагледавање мотивације, а детаљно теорије мотивације које чине теоријско полазиште овог рада: Теорија самоодређења, Теорија основних психолошких потреба и Теорија циљева. Ово поглавље састоји се од 22 стране и описује који су значајни фактори у развоју мотивације и у каквом су међуодносy конструкти које постулирају Теорија самоодређења (врсте мотивације), Теорија основних психолошких потреба (потреба за компетенцијом, повезаност и аутономијом) и Теорија циљева (мотивациона клима), уз навођење значајних емпиријских података о њиховој релевантности у разумевању мотивационог процеса спортисте. Графички су представљени значајни конструкти наведених теорија. На наведено поглавље, надовезује се Пето поглавље које истиче значај интерперсоналних односа на развој мотивације. Пре свега, истиче се значај родитеља, тренера и саиграча у развоју адолесцента (младог спортисте), али и задовољењу основних психолошких потреба и развоју мотивације за бављење спортом. Уз графичке приказе, у поглављу се наводе и емпиријска истраживања која су показала да ова три социјална агенса утичу на развој младог спортисте, пре свега на задовољење основних психолошких потреба, потребе за уживањем, као и на развој мотивације, уз напомену да су истраживања где се сагледава деловање већег броја социјалних агенаса ретка. Поглавље има 13 страна. Шесто поглавље дефинише појам одустајања у спорту и приказује проценат младих који одустану од спорта у адолесценцији у државама Европе, али и шире. Представљени су разлози за одустајање од спорта (поред мотива који су претходно наведени и описани), као и значајне полне разлике које постоје у стопи одустајања, али и самом сагледавању мушког и женског спорта. Приказане су значајне статистике о полној разлици учесника у спорту на теориторији Војводине. Ово поглавље састоји се од 8 страна. У Седмом поглављу представљени су значајни модели одустајања од спорта са јасним графичким приказима (на 11 страна), а затим је у оквиру Осмог поглавља дат критички осврт на наведе моделе и указано на значај сагледавања процеса одустајања од спорта из угла Хијерархијског модела унутрашње и спољашње мотивације.

Емпиријски део састоји се од 79 страна и започиње поглављем у којем се детаљно наводи проблем истраживања, разлог зашто су одабрана три социјална агенса (родитељи, тренер и саиграчи) као значајни социјални фактори који кроз психолошке медијаторе делују на развој мотивације, која даље утиче на намеру спортисте о даљем учешћу у спорту. Кандидаткиња наводи емпиријска истраживања која подржавају овакав одабир варијабли и разматрање њихових релација. Поред проблема истраживања, јасно су дефинисани и циљеви истраживања (5 страна). У оквиру наредног поглавља представљен је узорак истраживања, процедура, описане варијабле и инструменти, као и метод анализе података (11 страна). Једанаесто поглавље има 39 страна у оквиру којег су приказани резултати (табеларно и преко графика и шема, према постављеним циљевима): факторске анализе, дескриптивне статистике, испитивања природе релација између испитиваних група варијабли (које су испитане анализом корелације и анализом моделовања структуралним једначинама), испитивања модела

Хијерархијске унутрашње и спољашње мотивације у процесу одустајања од спорта (који је испитан преко анализе моделовања структуралним једначинама), као и анализе једносмерне варијансе. Дванаесто поглавље представља дискусију добијених резултата организовану према дефинисаним циљевима истраживања. У оквиру поглавља разматрани су резултати у складу са теоријским поставкама истраживања и резултатима претходних емпиријских истраживања. Дискусија резултата обухвата 18 страна. Ограничења и смернице за будућа истраживања дата су у следећем поглављу (2 стране), а наредно се бави представљањем најзначајнијих резултата, где је истакнут значај добијених резултата, као и практичне смернице у самом раду са младим спортистима (4 стране).

Литература је наведена у делу који има 13 страна (263 референце), а део који садржи прилоге броји 22 стране. У оквиру прилога налазе се табеле које се односе на резултате факторске анализе, анализе варијансе, моделовања структуралним једначинама, коришћени инструменти, позивно писмо, као и списак клубова који су учествовали у истраживању.

У раду се налазе 24 табеле (самом раду, без табела у прилозима), 26 слика, 6 графикана.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Теоријски део дисертације садржи све неопходне елементе потребне за формулисање проблема и циљева истраживања. Он представља веома темељан приказ теоријских сазнања који су релевантни за тему, као и резултате претходних емпиријских студија које нуде појашњење релевантних конструката и њихове везе са одустајањем од спорта - феноменом који у раду представља основну истраживачку варијаблу. Након брижљиве анализе постојећих теоријских модела, у теоријском делу дисертације представља се и концепција која чини теоријско полазиште истраживања.

У целини, теоријски део дисертације представља адекватну и логичку основу за постављање истраживачких питања и креирање нацрта истраживања.

Емпиријски део рада кандидаткиња започиње постављањем основног истраживачког питања које темељно образлаже. Постављени проблем је теоријски заснован, али има и јасну практичну димензију, па се може рећи да је проблем истраживања добро одабран и формулисан.

Кандидаткиња је узорковала довољан број испитаника, а у истраживању користила низ актуелних мерних инструмената, адекватно одабраних и усклађених са теоријским концептима на којима је проблем заснован. Сви примењени инструменти су адекватно и детаљно приказани - у смислу структуре, предмета мерења, релевантних психометријских карактеристика и начина мерења конструкта који је инструментом операционализован. У обради података коришћене су адекватне статистичке методе.

Резултати истраживања приказани су јасно, прегледно и исцрпно, према претходно постављеним циљевима. Приказ појединих комплекснијих резултата дат је и графички, чиме се додатно појашњавају добијени резултати.

Дискусија резултата је писана веома прегледно, према постављеним циљевима, и нуди опсежну анализу података добијених истраживањем, теоријски добро утемељену и поткрепљену емпиријским подацима.

У закључку се кандидаткиња осврће на ограничења спроведеног истраживања и сумира добијене резултате отварањем релевантних питања која представљају важне смернице за унапређење даљег истраживачког рада, али и за практични рад са адолесцентима у спорту, са циљем превенције одустајања од бављења спортом.

Списак референци је обиман и указује на коришћење адекватне, актуелне литературе.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Trbojević, J. & Petrović, J. (2017). Effects of Motivational Climate on the Development of Amotivation for Sport in Young Handball Players. *Теме*, *XLI* (1), 211–226. DOI: 10.22190/ТЕМЕ1701211Т М24

Jakšić, D., Trbojević, J. & Majstorović, N. (2017). Fizička aktivnost kao facilitator kognitivnih sposobnosti kod dece. U: Šćepanović, M. (ured.) (2017). *Darovitost. Tematski zbornik radova međunarodnog značaj*. Novi Sad: Udruženje građana "Mensa Srbije". 111–125. M14

Trbojević, J. & Grujić, S. (2016). Težina i ciljna orijentacija ka učenju kao prediktori samopouzdanja kod sportista. U: Tošković, O., Damnjanović, K. & Lazarević, Lj. (ured.) (2017). *Zbornik radova sa skupa Empirijska istraživanja u psihologiji*. Beograd: Filozofski fakultet. 141–146. M63

Trbojević, J., Petrović, J., Oros, M. & Stojanac, A. (2017). Age differences in intention to continue doing sports and motivation for sports in adolescents. *The International Scientific Psychology Conference – 23rd Ramiro and Zoran Bujas' Days*, Zagreb, Croatia, 6–8.4. Book of abstracts, 263. M34

Trbojević, J. & Petrović, J. (2017). Goal orientation as predictor of dropping out of sports in adolescence. 65. *Naučno–stručni skup Kongres psihologa 2017. Globalizacija i lokalizacija psihologije*, Zlatibor, 24.05.–27.05. Knjiga rezimea, str. 175–176. M64

Trbojević, J., Mratinković, A., Zotović, M. & Oros, M. (2017). Da li bavljenje sportom može pospešiti motivaciju za učenje? Usmeno saopštenje na *Međunarodnoj stručno–naučnoj konferenciji: Darovitost – prepoznavanje i podrška*, Novi Sad, 29.9–1.10. Knjiga rezimea, str.38. M34

Trbojević, J. & Petrović, J. (2017). Odustajanje od sporta u adolescenciji – uloga pola i amotivacije. Poster saopštenje na *Međunarodnoj naučno–stručnoj konferenciji: Savremeni trendovi u psihologiji*. Novi Sad, 19.10–21.10. Knjiga rezimea, str.174–175. M34

Trbojević, J. (2017). Osnovne psihološke potrebe u sportu kao prediktori odustajanja od sporta u adolescenciji. *Međunarodna naučna konferencija „Efekti primene fizičke aktivnosti na antropološki status dece, omladine i odraslih“*, Beograd, 11–12. decembar, Zbornik sažetaka, str.152–153. M34

Petrović, J. & Trbojević, J. (2017). Razlike u nameri bavljenjem sportom u adolescenciji u odnosu na vrstu sporta i pol. *Međunarodna naučna konferencija „Efekti primene fizičke aktivnosti na antropološki status dece, omladine i odraslih“*, Beograd, 11–12. decembar, Zbornik sažetaka, str.150–151. M34

Trbojević, J. & Petrović, J. (2016). Vrsta motivacije za sport kao prediktor odustajanja od sporta u adolescenciji. *Međunarodna naučna konferencija „Efekti primene fizičke aktivnosti na antropološki status dece, omladine i odraslih“*, Beograd, 10. decembar, Zbornik sažetaka, str.102–103. M34

Petrović, J. & Trbojević, J. (2016). Efekti motivacione klime koju kreiraju saigrači na zadovoljstvo rukometaša mlađih kategorija. *Međunarodna naučna konferencija „Efekti primene fizičke aktivnosti na antropološki status dece, omladine i odraslih“*, Beograd, 10. decembar, Zbornik sažetaka, str.104–105. M34

Trbojević, J. & Petrović, J. (2016). Uloga trenera i saigrača u formiranju intrinzičke motivacije kod mladih sportista. Usmeno saopštenje na *Prvom Kongresu za psihoterapiju, savetovanje i koučing, Razvoj ličnosti i životnih veština kroz psihoterapiju, savetovanje i koučing* Beograd, 22.04.–24.04. Knjiga rezimea, str. 46–47. M64

Trbojević, J. & Petrović, J. (2016). Motivaciona klima kao prediktor amotivacije za sport kod mlađe kategorije rukometaša. Usmeno saopštenje na *22. Naučnom skupu Empirijska istraživanja u psihologiji* u Beogradu, 18–20.3. Knjiga rezimea, str. 92–93. M64

Trbojević, J. & Grujić, S. (2016). Morfološke karakteristike i ciljna orijentacija kao prediktori samopouzdanja kod mlađih kategorija rukometaša. Usmeno saopštenje na *22. Naučnom skupu Empirijska istraživanja u psihologiji* u Beogradu, 18–20.3. Knjiga rezimea, str. 99–100. M64

Trbojević, J. & Petrović, J. (2016). Osećaj povezanosti sa saigračima i trenerom kao prediktor zadovoljstva adolescenta u sportu. Usmeno saopštenje na *64. Naučno–stručnom skupu psihologa Srbije–Sabor, Relacije i granice–psihologija i interpersonalni odnosi*, Zlatibor, 25.05.–28.05. Knjiga rezimea, str. 99–100. M64

VII ZAKLJUČCI ODNOSNO REZULTATI ISTRAŽIVAŃA

Osnovno istraživacko pitanje u disertaciji odnosi se na predviđanje odustajanja u sportu u adolescenciji, tačnije - koja je i kolika uloga različitih faktora (socijalnih, motivacionih, užitih psiholoških) u ovom procesu? Pored toga, važno istraživacko pitanje odnosilo se na međusobni odnos ovih grupa faktora, tj. na otkrivanje delovanja socijalnih i psiholoških faktora na razvoj različitih vrsta motivacije za bavljenje sportom.

Rezultati istraživanja pokazuju da socijalni faktori (odnos sa roditeljima, saigračima i trenerom) indirektno, preko psiholoških faktora kao medijatora (zadovoljenje osnovnih psiholoških potreba i potrebe

за уживањем), значајно делују на развој мотивације за бављење спортом у адолесценцији. Дакле, за задовољење основних психолошких потреба и потребе за уживањем значајна је мотивациона клима усмерена на учење, коју креирају родитељи, тренер и саиграчи. Опажене мотивационе климе усмерене на учење креиране од стране мајке, саиграча и тренера, значајно предвиђају задовољење потребе за повезаношћу, при чему, опажена мотивациона клима усмерена на учење креирана од стране саиграча, има највиши коефицијент корелације. Опажена мотивациона клима усмерена на учење креирана од стране тренера значајно предвиђа задовољење потребе за компетенцијом и уживањем.

Резултати истраживања такође јасно указују на то да задовољене психолошке потребе доводе до вишег степена високо самодетерминишућих облика мотивације и обрнуто: потреба за повезаношћу, представља значајан психолошки медијатор унутрашње–интегрисане мотивације (у позитивном смеру); потреба за компетенцијом и уживањем представљају значајне психолошке медијаторе амотивације (у негативном смеру).

Осим бољег разумевања развоја мотивације за бављење спортом у адолесценцији, резултати истраживања омогућавају разумевање процеса одустајања од спорта, посматраног као мотивациони процес, на који делују социо–психолошки фактори. Тако, резултати показују да тренер има значајну улогу у процесу одустајања: опажена мотивациона клима усмерена на учење креирана од стране тренера, кроз психолошке медијаторе – потребу за компетенцијом и уживањем – делује на развој високо саморегулаторних облика мотивације. Недостатак мотивационе климе усмерене на учење креиране од стране тренера доводи до незадовољења потребе за компетенцијом и уживањем, те долази до развоја ниско саморегулаторних облика мотивације за бављење спортом, тј. амотивације. Ови резултати упућују на закључак да мотивациона клима усмерена на учење креирана од стране тренера представља протективни фактор одустајања од спорта у адолесценцији и фацилитатор даљег бављења спортом у професионалном правцу.

Резултати овог истраживања по први пут пружају информације о стопи адолесцената који одустају од спорта, као и увид у карактеристике спортиста који су одустали од спорта. Тако, резултати показују да 11.5% младих одустане од организованог колективног спорта, у периоду од 10 месеци, на територији Војводине; да је стопа одустајања највећа у периоду између 13 и 14 година, те да они који одустају долазе из породица са већим бројем деце, просечног социоекономског статуса и одличног успеха у школи. Такође, једнако од спорта одустају и дечаци и девојчице, и то они који опажу да значајни други креирају мотивациону климу усмерену на постигнуће, и који имају ниско задовољене основне психолошке потребе (компетенција, повезаност, аутономија), израженију амотивацију и намеру да одустану од спорта.

Иако у истраживању нису забележене значајне полне разлике у стопи одустајања од спорта, добијене полне разлике у социо–психолошким факторима говоре о томе да девојчице у већој мери опажу да значајни други креирају мотивациону климу усмерену на учење; у већој мери имају задовољене потребе за повезаношћу и уживањем током бављења спортом и постижу више скорове на високо саморегулаторној мотивацији – унутрашње–интегрисаној мотивацији.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање је спроведено по стандардима психолошких истраживања, на узорку одговарајуће величине, уз довољан број посматраних варијабли, одговарајућу методологију прикупљања и обраде података, адекватну интерпретацију, тако да су добијени резултати уверљиви.

Резултати истраживања организовани су према постављеним циљевима истраживања и приказани су јасно и прегледно помоћу табела и графикана, уз одговарајућа тумачења у тексту. Подаци добијени истраживањем су статистички обрађени помоћу адекватних статистичких анализа. Кандидаткиња је резултате истраживања јасно и прецизно тумачила, вршећи добру компарацију са резултатима из студија домаћих и страних аутора. Наведена литература је обимна, савремена и везана за истраживану проблематику. Кроз дискусију је остварено упоређивање података из литературе и резултата спроведеног истраживања. Указано је на теоријски и практични значај добијених резултата.

Комисија закључује да се приказ и тумачење резултата истраживања у оквиру дисертације могу сматрати адекватним и коректним.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
2. Дисертација садржи све битне елементе
3. Дисертација представља оригинални допринос науци нудећи валидацију и проширење једног од водећих теоријских модела мотивације, као и његову примену на процес одустајања у спорту. Такође, ово истраживање представља први истраживачки подухват на овом пољу и тиме значајно доприноси проширивању корпуса знања у области психологије спорта, а нарочито у проблематици одустајања од спорта где су идентификоване различите групе фактора које делују у овом процесу, као међусобни однос и смер деловања различитих група фактора на процес одустајања.
Када се ради о практичној примени, конструкти испитивани у овом истраживању (социјални, психолошки и мотивациони фактори) који су идентификовани као значајни предиктори и корелати процеса одустајања у спорту, могу бити одлична основа за креирање превентивних мера у омладинском спорту и смањења инциденце одустајања од спорта.
4. Недостаци дисертације који би могли имати утицај на резултате истраживања нису уочени.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Марија Зотовић, председник Комисије

Проф. др Вишња Ђорђић, члан Комисије

Проф. др Јелица Петровић, ментор